

Tisdagen den 1 februari

Kl. 16.00

§ 1 Justerades protokollen för den 19, 20 och 21 januari.

§ 2 Herr talmannen meddelade att herr Hammarberg enligt till kammar-
ren inkommet läkarintyg var sjukskriven under tiden den 28 januari—18
februari.

Herr Hammarberg beviljades erforderlig ledighet från riksdagsgöro-
målen.

§ 3 Meddelande ang. plena

Herr TALMANNEN yttrade:

Vid början av morgondagens sammanträde anställes val av en
ställföreträdare för riksdagens ombudsmän.

Till den allmänpolitiska debatten är ca 80 talare förhandsanmälda.
Sammanträdena onsdagen den 2 och torsdagen den 3 februari kommer
därför att fortsättas på kvällen. Jag erinrar om att middagsuppehållet i
fortsättningen kommer att förkortas till en och en halv timme och
förläggas mellan kl. 18.00 och 19.30. Onsdagens och torsdagens
kvällsplena kommer att pågå till omkring kl. 24.00, och sannolikt blir det
nödvändigt att fortsätta den allmänpolitiska debatten också på fredagen.
Även om så inte blir fallet anordnas bordlägningsplenum på fredag kl.
10.00.

Enligt under hand inhämtade uppgifter kommer arbetsmaterial inte
att föreligga för ett arbetsplenum onsdagen den 9 februari, varför
sammanträdet nämnda dag inställes.

§ 4 Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet styrelsens för
riksdagsbiblioteket berättelse över bibliotekets förvaltning under år 1971.

§ 5 Föredrogs och hänvisades motionerna
nr 618—623 till konstitutionsutskottet,
nr 624—630 till finansutskottet,
nr 631—650 till skatteutskottet,
nr 651 och 652 till justitieukskottet,
nr 653 och 654 till lagutskottet,
nr 655—657 till utrikesutskottet,
nr 658 till försvarsutskottet,
nr 659 och 660 till socialförsäkringsutskottet,
nr 661—668 till socialutskottet,

nr 669 till socialförsäkringsutskottet,
nr 670 och 671 till socialutskottet,
nr 672–683 till kulturutskottet,
nr 684–695 till utbildningsutskottet,
nr 696 punkten 1 till utbildningsutskottet och punkten 2 till näringsutskottet,
nr 697–707 till utbildningsutskottet,
nr 708–725 till trafikutskottet,
nr 726–751 till jordbruksutskottet,
nr 752–758 till näringsutskottet,
nr 759 och 760 till inrikesutskottet,
nr 761 punkten 1 till inrikesutskottet och punkten 2 till civilutskottet,
nr 762–767 till inrikesutskottet,
nr 768 till civilutskottet,
nr 769–773 till inrikesutskottet,
nr 774–783 till civilutskottet,
nr 784 till socialförsäkringsutskottet,
nr 785–809 till konstitutionsutskottet,
nr 810 och 811 till finansutskottet,
nr 812 punkterna 1, 3 och 4 till finansutskottet samt punkten 2 till inrikesutskottet,
nr 813–823 till finansutskottet,
nr 824–895 till skatteutskottet,
nr 896–919 till justitieutskottet,
nr 920 till lagutskottet,
nr 921 till inrikesutskottet,
nr 922 till näringsutskottet,
nr 923 till lagutskottet,
nr 924 till näringsutskottet,
nr 925–929 till lagutskottet,
nr 930–950 till utrikesutskottet,
nr 951–963 till försvarsutskottet,
nr 964–992 till socialförsäkringsutskottet,
nr 993–1036 till socialutskottet,
nr 1037–1063 till kulturutskottet,
nr 1964 till utbildningsutskottet,
nr 1065–1082 till kulturutskottet,
nr 1083–1175 till utbildningsutskottet,
nr 1176–1237 till trafikutskottet,
nr 1238–1307 till jordbruksutskottet,
nr 1308 till trafikutskottet,
nr 1309–1365 till näringsutskottet,
nr 1366–1383 till inrikesutskottet,
nr 1384 till kulturutskottet,
nr 1385–1415 till inrikesutskottet,
nr 1416–1453 till civilutskottet,
nr 1454 och 1455 till skatteutskottet,
nr 1456 till justitieutskottet,

nr 1457 till socialförsäkringsutskottet,
nr 1458 och 1459 till kulturutskottet,
nr 1460–1462 till utbildningsutskottet,
nr 1463 till näringsutskottet samt
nr 1464 till inrikesutskottet.

§ 6 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen nr 34.

§ 7 Interpellation nr 35 ang. skolornas storlek

Ordet lämnades på begäran till
Herr LÖVENBORG (vpk), som yttrade:

Herr talman! I Luleå planeras en gymnasieskola som blir den största i Sverige och en av de största i Europa. Det finns all anledning att ifrågasätta klokheten i detta projekt, framför allt när det gäller storleken. Antalet elever kommer att bli närmare 3 000, vilket är långt mer än vad som från början angavs.

Den debatt som förs kring detta projekt innehåller principiella frågeställningar av allmänt intresse. Om mastodontskolan i Luleå blir verklighet så finns det naturligtvis risk för att andra kommuner följer exemplet.

Skälen mot byggandet av alltför stora skolenheter kan inte bortresoneraras. Under en rad år gick trenden mot allt större skolenheter, både i Sverige och utomlands, men det finns nu skäl att beakta vunna erfarenheter som inte alls talar för att man skall gå vidare på den inslagna vägen mot större och större skolenheter. I dag kan man också fastslå att en mycket stark opinion bland lärare, psykologer och andra anser att mastodontskolor med flera tusen elever är av ondo. Man finner också stöd för denna åsikt i vetenskapliga undersökningar som företagits.

I Lärartidningen nr 37 år 1971 redovisas en stor engelsk undersökning, som klart mynnar ut i konstaterandet att den mindre skolans miljö är fördelaktig när det gäller elevernas personliga utveckling. Den nämnda undersökningen omfattade 218 brittiska skolor, från små till mycket stora, och utfördes av ett expertteam bestående av bl. a. lärare och psykologer.

Dr Elisabeth Hall, som ledde arbetet, förklarade att undersökningen avvisade en rad vanföreställningar om storskolans överlägsenhet ur ekonomisk, effektivitets- och mänsklig synpunkt.

I Lärartidningens referat av denna undersökning heter det:

”Bland de erfarenheter som undersökningen gav och som presenterades i den utförliga rapporten, var den att flertalet barn känner sig mer tillfreds med verksamheten och tillvaron i en mindre skola. Denna tillfredsställdhet är t. o. m. så stor att den även påverkar deras kontakter, deras uppförande utanför skolan. — — Det är klart att små skolor betyder en helt annan 'miljö' än de stora skolornas och undersöknings-teamets erfarenhet var den att den mindre skolans miljö när det gäller elevernas personliga utveckling tycks vara en fördelaktig sådan.”

Redan på detta stadium, berättar Lärartidningen, medgav Inner London Education Authority att man misstagit sig då man tidigare "satsat på mycket för stora skolor". I fortsättningen kommer man att gå in för mindre skolor för att ge eleverna bästa möjliga utvecklingschanser.

För närvarande är situationen den att SÖ inte har några klara normer när det gäller storleken på skolor. På 1950-talet byggde man i allmänhet skolor för 700–800 elever och på 1960-talet gick man mera in för skolor med omkring 1 500 elever. Exemplet Luleå visar att man på sina håll är beredd att ta nya steg på vägen mot ännu större skolor.

Det anförs här liksom i många andra sammanhang att stora enheter är bättre ur ekonomisk och rationell synpunkt, men också detta är tveksamt. Mot bakgrunden av kommunernas pressade ekonomiska läge är det visserligen förståeligt om man söker hålla nere takten i kostnadsökningarna på skolväsendets område, men det är inte helt säkert att storskolebyggandet är ekonomiskt överlägset. I alla händelser kan detta icke få vara det avgörande argumentet. Människan måste komma främst.

Med stöd av det anförda hemställer jag om riksdagens medgivande att till herr utbildningsministern rikta följande frågor:

1. Anser statsrådet att det finns skäl att närmare pröva frågan om hur stora skolor som ur sociala och mänskliga aspekter kan vara lämpliga att bygga?

2. Om så är fallet, ämnar statsrådet medverka till att frågan skyndsamt prövas om utarbetandet av rekommendationer till kommunerna i överensstämmelse med i denna interpellation anförda synpunkter?

Denna anhållan bordlades.

§ 8 Interpellation nr 36 ang. arbetsmarknadsstyrelsens anslag till bostadsförläggningsverksamhet

Ordet lämnades på begäran till

Herr FÄGELSBO (c), som yttrade:

Herr talman! Arbetsmarknadsstyrelsen beviljar årligen anslag till bostadsförläggningsverksamhet för bl. a. i beredskapsarbeten sysselsatta, deltagare i arbetsmarknadsutbildning och överflyttad arbetskraft. Vissa oklarheter tycks dock råda vid beviljande av sådana anslag. Sådana oklarheter synes ha funnits vid ett av AMS-medel bekostat egnahemsprojekt i Tidaholm, vilket från början var beräknat till 175 000 kronor, varav egnahemsägaren tillskjutit 30 000 kronor. Medan villan höll på att uppföras tillstötte en rad komplikationer, det påbörjade projektet underkändes i flera detaljer av ägaren och ny entreprenör anlätades. Bl. a. placerades av experimentskäl ett barracudatält över byggnadsplatsen. Genom avsevärda förskjutningar och ägarens anlåtande av ny entreprenör har byggkostnaden enligt uppgift mångdubblats.

Oklara bestämmelser tycks förekomma när det gäller vederbörande myndigheters kontroll och handläggning i fråga om nämnda bostadsförläggningsverksamhet. Möjligheterna att hålla såväl kostnaderna som byggtiden inom godtagbara ramar tycks vara små.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd

att till herr inrikesministern få ställa följande fråga:

Vill statsrådet redogöra för de regler och instruktioner som gäller i fall som det relaterade samt ange vilka åtgärder som behöver vidtagas för att upprepning inte skall ske?

Nr 13

Tisdagen den
1 februari 1972

Denna anhållan bordlades.

§ 9 Interpellation nr 37 ang. incidentberedskapen vid rikets gränser

Ordet lämnades på begäran till

Herr BJÖRCK i Nässjö (m), som yttrade:

Herr talman! I överbefälhavarens redogörelse för budgetåret 1970/71 sägs bl. a.: "Incidenter har under året fordrat i stort sett dagliga insatser av beredskapsfartyg, helikoptrar, flygspaning och beredskapsjakt. Personaltillgången har dock inte heller i år medgett att kontinuerlig beredskap kunnat upprätthållas, vilket bl. a. innebär att brott mot tillträdesbestämmelserna kan ha skett utan att de upptäckts."

Av detta citat framgår att incidenter vid våra gränser förekommer i betydande omfattning samt att de med all säkerhet är oftare förekommande än vad som rapporteras på grund av de bristande möjligheterna att kontinuerligt övervaka landets territorialgränser. Det sistnämnda måste tolkas så att vi numera inte har skydd mot gränskränkningar dygnet om. Betydande delar av vårt land ligger med andra ord oskyddade för fientliga insatser av överraskningsnatur vid vissa tidpunkter.

Utvecklingen på transportområdet har väsentligt underlättat möjligheterna att genomföra kupperfall. Lastning av betydande trupper med tung utrustning kan ske i hemlighet och utan att svenska militära och politiska myndigheter får någon förvarning. De ökade hastigheterna hos transporttonnaget gör att överskeppningstiderna från t. ex. olika Östersjöhamnar till svenska kustområden i dag rör sig om timmar.

I sammanhanget skall också påpekas att motsvarande utveckling också skett på flygsidan. Där rör det sig emellertid om minuter i stället för timmar.

En angripare har sålunda på sin plussida tidsfaktorn. Hans möjligheter att genomföra kupperfall har ökat. Han kan vidtaga omfattande förberedelser för detta utan att riskera upptäckt.

I de sjöområden som gränsar till Sverige opererar i dag betydande marina stridskrafter. Inte minst gäller detta Östersjön. Där och i Nordsjön kan Warszawapaktssidans styrkor uppskattas till 4 kryssare, 50 stora jagare eller fregatter, 200 motortorped- eller kanonbåtar, 60 ubåtar och 130 ubåtsjaktfartyg. Till detta kommer omkring 100 lastfartyg jämte marinflyg och marininfanteri.

De båda NATO-länderna Västtyskland och Danmark disponerar inga kryssare men väl 10 stora jagare eller fregatter, 70 motortorped- eller kanonbåtar, 17 ubåtar och 8 ubåtsjaktfartyg. Visst marinflyg och 2 lastfartyg tillkommer.

Övervikten är alltså högst betydande för östsidan som redan i fredstid håller stora styrkor i området. I dess tonnage ingår specialfartyg för

landstigningsoperationer.

Bara antalet fartyg visar att talet om Östersjön som ett "fredens hav" är ihåligt. Flygaktiviteten i området har de senaste åren visat en betydande ökning. Någon militär avspänning har inte kunnat konstateras i denna del av Nordeuropa.

Mot denna bakgrund är det av stor vikt att det neutrala Sverige kan upprätthålla en tillfredsställande incidentberedskap. Citatet ur ÖB:s redogörelse tyder på att så inte är fallet då försvarets resurser inte medger dygnet-om-beredskap. Detta trots att enligt samma källa incidenter som kräver insatser från svensk sida inträffar dagligen.

Med stöd av det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till herr försvarsministern få ställa följande frågor:

1. Vill herr statsrådet lämna kammaren en redogörelse för omfattningen av den nuvarande svenska incidentberedskapen?
2. Anser herr statsrådet att denna i dag ger ett tillfredsställande skydd dygnet om?
3. Tyder den ökade marina uppladdningen i Östersjöområdet och den intensiva luftaktiviteten i samma område enligt herr statsrådets mening på att förbättringar bör vidtagas i den svenska incidentberedskapen?

Denna anhållan bordlades.

§ 10 Interpellation nr 38 ang. vidareutbildningen av sjuksköterskor

Ordet lämnades på begäran till

Fru andre vice talmannen NETTELBRANDT (fp), som yttrade:

Herr talman! Under höstterminen 1971 uppstod en allvarlig situation i sjuksköterskeutbildningen. På många håll i landet var det mycket svårt att få medverkan av läkare i undervisningen. Även knapphet på utbildade lärare-sjuksköterskor försvårade läget. Det gick så långt att vidareutbildningen i kirurgisk och medicinsk sjukvård måste ställas in vid två skolor. Därtill var läget vid en skola kritiskt vid terminsstarten, men utbildningen kunde efter en del omdisponeringar genomföras. Vid ytterligare en skola måste kursen i långtidsvård inställas på grund av ett visst samarbete med en av nämnda skolor.

Vid terminsstarten våren 1972 har läget förvärrats genom att sex skolor har tvingats inställa vidareutbildningskurserna.

Från många skolor rapporteras därtill stora svårigheter när det gäller anskaffande av här aktuella lärare.

Sjuksköterskeutbildningen är uppdelad i två avsnitt, grundutbildning, som leder till legitimation, och vidareutbildning, som ger utbildning inom ett specialområde av hälso- och sjukvården. Mellan grundutbildning och vidareutbildning ligger minst sex månaders yrkesarbete. Den grundutbildade sjuksköterskan, som kommer ut i dagens hälso- och sjukvårdsstruktur, får därvid i stor utsträckning arbetsuppgifter som hon eller han till en viss del saknar utbildning för.

Målgrupper för vidareutbildningen av sjuksköterskor är

sjuksköterskor med grundutbildning, dvs. utbildade enligt nyare studiegång,

sjuksköterskor med utbildning enligt äldre studiegång, nordiska och utländska sjuksköterskor som erhållit svensk legitimation.

Socialstyrelsen säger bl. a. i en PM den 18 september 1970 angående utökad dimensionering av vidareutbildning för sjuksköterskor: "Behovet av vidareutbildning av sjuksköterskor är mycket stort. Inom vissa verksamhetsgrenar bör alla tjänstgörande sjuksköterskor ha erhållit vidareutbildning för att rätt fylla sin uppgift. Det gäller framför allt intensivvårdsavdelningar, anesthesi- och operationssjukvården, förlossningsvården samt vissa kirurgimottagningar, långtidssjukvården, distriktsvården, mödra- och barnhälsovården, skolhälsovården samt annan liknande öppen hälso- och sjukvård."

Vidare sägs att "utbyggnaden av hälsocentraler torde komma att kräva utökat antal tjänster för sjuksköterskor med huvudsaklig utbildning i medicinsk och kirurgisk sjukvård".

Enligt Rupro-69 råder brist på ca 400 vidareutbildade sjuksköterskor per år med nuvarande utbildningskapacitet. Även den temporära nedläggningen av vidareutbildningslinjer på olika håll i landet kan sålunda få vittgående följder för hälso- och sjukvården.

Med hänsyn till vad som anförts ber jag om kammarens tillstånd att till herr utbildningsministern få rikta följande interpellation:

Vilka åtgärder har statsrådet vidtagit för att säkerställa vidareutbildningen av sjuksköterskor?

Denna anhållan bordlades

§ 11 Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts propositioner:

Nr 7 angående ytterligare anslag till vatten- och luftvårdande åtgärder inom industrin

Nr 10 angående vissa beslut fattade av internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1971 vid dess femtiosjätte sammanträde.

§ 12 Anmälades och bordlades

fullmäktiges i riksbanken avgivna förvaltningsberättelser för år 1971, fullmäktiges i riksgäldskontoret avgivna förvaltningsberättelse för år 1971.

§ 13 Anmälades och bordlades följande motioner:

Nr 1465 av herrar *Hugosson* och *Bergman*

Nr 1466 av herr *Hugosson* och fru *Håvik*

Nr 1467 av herr *Lundberg*

avlämnade i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 4 med förslag till rättshjälpslag m. m.

Nr 1468 av herr *Petersson* i Röstånga m. fl.

avlämnad i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 6 med förslag till lag om fastställande av konststillhörighet i vissa fall, m. m.

§ 14 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor framstälts, nämligen

den 27 januari av

Nr 35 Herr *Torwald* (c) till herr finansministern angående beräkningen av preliminärskatten för engångsbelopp i 1972 års skattetablell:

Vill finansministern för kammaren redovisa, hur det procentuella avdraget för preliminär skatt enligt tabell F (1972 års skattetablell för engångsbelopp) beräknats för en skattskyldig med en årslön på 30 001–40 000, som skall uppbära ett engångsbelopp, t. ex. en retroaktiv löneutbetalning?

Nr 36 Herr *Häll* (s) till herr kommunikationsministern angående det regionalpolitiska fraktstödet:

Vill statsrådet medverka till en sådan översyn av anvisningarna för det regionalpolitiska fraktstödet att det bättre tillgodoser den tunga industrin i Norrbotten?

Nr 37 Herr *Eriksson* i Bäckmora (c) till herr inrikesministern om förläggning av statlig verksamhet till Söderhamn:

När kan det förväntas att statlig verksamhet förläggas till Söderhamn som ersättning för de sysselsättningstillfällena som gick förlorade genom riksdagsbeslutet om att ej lägga mynt- och justeringsverket till Söderhamn?

Nr 38 Fru *Thunvall* (s) till herr kommunikationsministern angående kostnaderna vid återfående av körkort, som återkallats på grund av sjukdom:

Är statsrådet beredd medverka till, att den som önskar få sitt körkort tillbaka, vilket återkallats på grund av sjukdom, medges viss lättnad i kostnaderna för återfäendet?

den 28 januari av

Nr 39 Herr *Olof Johansson* i Stockholm (c) till herr justitieministern angående integritetsskyddet beträffande datalagrade kreditupplysningar:

Anser statsrådet att enskilda människors integritet är tillfredsställande skyddad, när ett datalagrat kreditupplysningsarkiv kan försäljas på exekutiv auktion?

Nr 40 Fru *Anér* (fp) till herr justitieministern angående ifrågasatt inköp för statsverkets räkning av kreditupplysningsregister:

Är justitieministern beredd att redogöra för de närmare omständigheterna kring vissa pressuppgifter om att justitiedepartementet varit berett att inköpa ett kreditupplysningsregister på offentlig auktion?

Nr 41 Fru *Anér* (fp) till herr justitieministern om uttradering av beslut i militära disciplinmål ur rikspolisstyrelsens databank:

Vill justitieministern ge upplysning om vilka regler för uttradering inom viss tid kommer att åtfölja införandet i rikspolisstyrelsens databank av beslut i militära disciplinmål?

den 27 januari av

Nr 42 Herr *Sellgren* (fp) till herr kommunikationsministern om förstärkning av isbrytarkapaciteten i Bottenviken:

Avser statsrådet att förelägga årets riksdag proposition med anledning av hamnutredningens förslag angående förstärkning av isbrytarkapaciteten i Bottenviken?

den 1 februari av

Nr 43 Herr *Wictorsson* (s) till herr utbildningsministern om den framtida användningen av kommunala yrkesskolelokaler:

Är statsrådet beredd medverka till att tidigare använda, ändamålsenliga kommunala yrkesskolelokaler, även fortsättningsvis, dvs. efter utbyggnaden av den nya gymnasieorganisationen, får tas i anspråk för kommunal yrkesutbildning?

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 16.11.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Nr 13

Tisdagen den
1 februari 1972
